

REKOMENDACJA KLUCZOWA

W zakresie założeń dla programu wsparcia rozwoju obszarów po PGR-owskich

1. Instytucjonalna płaszczyzna wdrożenia

Program dla obszarów po PGR-owskich powinien być realizowany wielopoziomowo, z wykorzystaniem szeregu instrumentów zawartych w ramach różnych polityk sektorowych (działania w obszarze otoczenia obszaru problemowego, na poziomie gminy i wyższym) oraz w ramach dedykowanych instrumentów finansowanych w ramach działań skierowanych do społeczności (na poziomie miejscowości/obrębów statystycznych lub ich grupy połączonej w ramach większych obszarów funkcjonalnych).

Połączenie działań na poziomie makro powinno być zrealizowane poprzez priorytetyzację działań skierowanych do obszarów słabo rozwiniętych (budowa dróg, infrastruktura publiczna) z instrumentami dostępnymi tylko dla wskazanych obszarów (miejscowości) problemowych (np. dodatkowe środki dla CUS/OPS). Wzmacnianie działań poprzez kryteria premiujące/dostępu dla działań/projektów na obszarach gminy/powiatu/ województwa, które zakładają objęcie wsparciem określonego odsetka¹ obszarów po-PGR-owskich wskazanych w ramach delimitacji.

2. Proponowane kierunki działań

Mieszkanie i otoczenie :

- Obniżenie kosztów utrzymania remonty, termomodernizacja substancji mieszkaniowej (BGK)
- Budowa nowych mieszkań komunalnych i społecznych dla mieszkańców osiedli po PGR-owskich (BGK)
- Wsparcie merytoryczne i finansowe rewitalizacji (MR i samorzady wojewódzkie)
- Tworzenie warunków do małej retencji i wykorzystania wody deszczowej (MRiRW)
- Mikrogranty na estetyzację otoczenia (MRPIPS – poprzez CUS, KOWR)
- Uporządkowanie infrastruktury po dawnych PGR będącej gestii KOWR
- Budowa, rozbudowa miejsc aktywności mieszkańców świetlice wiejskie, place zabaw, infrastruktura sportowa
- Budowa, rozbudowa, remonty obiektów użyteczności publicznej, w tym modernizacja lokalnej infrastruktury komunalnej (samorzady gminne i wojewódzkie przy wsparciu MR i MFiPR)
- Wsparcie gmin w tworzeniu planów zagospodarowania przestrzennego (MR)

¹ Docelowe wartości powinny być ustalone indywidualnie przez gestorów poszczególnych programów (np. Komitety Sterujące) z uwzględnieniem specyfiki województw na terenie których są realizowane.

- Uporządkowanie kwestii własnościowych zasobów mieszkaniowych na terenach po PGR-owskich (KOWR)

Wsparcie instytucjonalne

- Szkolenia, staże lub praktyki dla pracowników służb społecznych, organizacji sportowych i kulturalnych i pracowników administracji w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej mieszkańców dawnych terenów po PGR-owskich (MRPiPS, MKiDN)
- Dostosowanie OPS, PUP, Domów Kultury, świetlic wiejskich do prowadzonych działań aktywizacyjnych i w konsekwencji zwiększonych oczekiwań mieszkańców dawnych terenów po PGR-owskich (MR, MSWiA, MKiDN)
- Rozwój podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej w oparciu o endogeniczne zasoby (MRPiPS, KOWR)

Innowacje na obszarach po PGR-owskich

- wdrożenie CUS jako element koordynacji działań miękkich i infrastrukturalnych w zakresie infrastruktury społecznej (MRPiPS)
- wypracowanie nowych instrumentów aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców terenów po PGR (MRPiPS i MR)
- wdrożenie innowacyjnych rozwiązań wypracowanych w ramach POWER, POKL, IW Equal. (MRPiPS i MR)

Wsparcie rozwojowe i zwiększenie uczestnictwa w życiu publicznym

1. Program wsparcia dla lokalnych organizacji społecznych (straży pożarnych, kół gospodyń wiejskich i in. oraz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (NIW, MSWiA, MON, MRPiPS, NIKiDW, MR, MRiRW)
2. Stypendia dla studentów/absolwentów studiów wyższych + bon rozwojowy dla pracy w środowisku po PGR-owskim (MNiSW)
3. Wsparcie infrastrukturalnych dla organizacji działających na terenach po PGR-owskich (20% środków wydatkowanych przez NIW w ramach tych działań)
4. Wsparcie działań przez organizacje działających na terenach PGR-owskich (FIO, ASOS, MALUCH minimum 20 % budżetu każdego z programów)
5. Wsparcie aktywizacyjne realizowane przez CUS współfinansowane przez MRPiPS z EFS – finansowanie regresyjne (1 rok 100%, drugi rok 90% itp.)

Zasoby endogeniczne

1. Rozwój turystyki także poza pasem nadmorskim: sieć szlaków rowerowych, konnych, wodnych i szkolenia obronnego z niezbędną infrastrukturą i siecią gospodarstw agroturystycznych (MR, MON, MRiRW)

2. Tworzenie podmiotów, miejsc pracy wykorzystujących walory turystyczne i obsługujących ruch turystyczny (KOWR, MT)

Edukacja

1. Wzmocnienie i uzupełnienie sieci ośrodków akademickich (także PWSZ, filie i placówki zamiejscowe uczelni) tak, by z każdego miejsca nie było dalej niż 50 km do miasta z kształceniem na poziomie licencjata (MNiSW)
2. Program modernizacji, estetyzacji i dostosowania do potrzeb uczniów o specjalnych potrzebach szkół: podstawowych i ponadpodstawowych w tym zawodowych i ogólnokształcących a także poradni psychologiczno- pedagogicznych (samorządy i MFiPR, MEN, MRiRW)
3. Zwiększenie dostępności i poziomu korzystania przez uczniów i specjalnych potrzebach z usług poradni psychologiczno-pedagogicznej i zajęć wyrównawczo rozwojowych.
4. Podniesienie kompetencji nauczycieli w zakresie pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych (MEN)
5. Ganty rozwojowe dla szkół podstawowych łączące w sobie wsparcie infrastrukturalne i miękkie (szkolenia, doradztwo, budowanie współpracy z rodzicami) (MEN)
6. Wdrożenie modelu szkoły dostępnej i przygotowanej na ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (MEN).
7. Wsparcie szkół w tworzeniu i funkcjonowaniu pracowni tematycznych/kółek zainteresowań np. fotograficznego, komputerowego, pracowni zajęć technicznych, modelarni etc.

Zdrowie i profilaktyka zdrowotna

- Program modernizacji sieci szpitali, ratownictwa medycznego i poprawy dostępu do wysokospecjalistycznych badań i leczenia (MZ)
- Wdrożenie programów e-zdrowia – w tym doposażenie lekarzy pierwszego kontaktu w niezbędny sprzęt i umiejętności w tym zakresie (MZ)
- Promocja i edukacja w zakresie korzystania z e-zdrowia wśród mieszkańców osiedli po PGR-owskich (MZ)

Techniki informacyjno-komunikacyjne

- Nabycie przez mieszkańców umiejętności korzystania z internetu rzeczy i komunikowania się pomiędzy sobą i z administracją samorządową i rządową (MC)
- Dopełnianie luk w szerokopasmowym dostępie do internetu i stworzenie centrów pracy zdalnej (MC)
- Zapewnienie dostępu do internetu bezpośrednio w mieszkaniach mieszkańców obszarów po PGR-owskich (MC)
- Wprowadzanie modelu smart village/inteligentnych wsi (MRiRW)

Przedsiębiorczość i miejsca pracy

- Wypracowanie i wdrożenie formuły wiejskiego CIS-u (EFS MRPIPS)
- Edukacja ekonomiczna dzieci, młodzieży i dorosłych (NBP)
- Wdrożenie asystenta pracodawcy osoby z niepełnosprawnością (EFS MRPIPS)
- Wydłużenie łańcuchów wartości w oparciu o endogeniczne zasoby (KOWR)
- Wsparcie w tworzeniu lokalnych grup producenckich i spółdzielni energetycznych =KOWR)
- Stworzenie sieci terenów inwestycyjnych przy zjazdach z S-10, S-11 oraz S-3 i S-6 (samorządy gmin przy wsparciu rządu i KOWR)
- Uzupełnienie i wzmocnienie sieci parków przemysłowych i technologicznych oraz lokalnych instytucji otoczenia biznesu (MR)
- Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej wykorzystujących zasoby endogeniczne, świadczące usługi społeczne lub obsługujące przedsiębiorstwa (MRPiPS).
- Tworzenie gospodarstw edukacyjnych i wytchnieniowych, rozwój agroturystyki (MRiRW KOWR).
- Wzmocnienie działań z zakresu sieci ekonomii społecznej i solidarnej (MRPIPS)
- Wspieranie rozwoju ginących zawodów (KOWR);

Rozwój rolnictwa rodzinnego

- stworzenie warunków (ziemia, wyposażenie gospodarstwa) do tworzenia gospodarstw rodzinnych przez mieszkańców terenów po PGR (KOWR)
- doradztwo w zakresie tworzenia i funkcjonowania gospodarstw rodzinnych(KOWR)
- Upowszechnienie własności ziemi rolnej i mieszkań (KOWR i samorządy gmin przy wsparciu rządowym)

Sport, rekreacja, hobby

- Rozwój lokalnych drużyn sportowych angażujących do aktywności mieszkańców obszarów po PGR (MS)
- Rozwój klubów sportowych opartych na endogenicznych zasobach danych miejscowości gmin np. jeździectwa, żeglarstwa etc. (MS)
- Rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej na obszarach po PGR-owskich (MS, LOTTO)

Budowanie tożsamości lokalnej

- Tworzenie lokalnych archiwów społecznych przez mieszkańców terenów po PGR-owskimw oparciu o lokalne zasoby historyczne (MK, NCK, Program Niepodległa)
- **Program tożsamościowy dla całych Ziem Zachodnich i Północnych²** (MKiDN, NIKiDW, MSWiA, IPN, Sieć Ziem Zachodnich i Północnych) – bardzo ważny dla integralności

² Ten punkt powinien być adresowany do całych Ziem Zachodnich i Północnych, na które ze swoją specyfiką składają się:

terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej:

- program upamiętnień w przestrzeni publicznej wybitnych postaci i wydarzeń z historii Polski, przeniesionego dziedzictwa kresowego i wydarzeń od 1945 r. (samorządy gmin przy wsparciu MSWiA, MKiDN, IPN)
- program badań nad działaniami Rodła, AK i Gryfa Pomorskiego (1939-1945) i ruchem oporu przeciwko komunizmowi po 1944 r. (IPN)
- program wzmacniania tradycji i kultury obszarów wiejskich, w tym kulinarnej (NIKIDW)
- wzbogacanie zbiorów muzealnych i unowocześnianie ich prezentacji (MKiDN, Sieć Ziem Zachodnich i Północnych)
- program pamiątek Ziem Zachodnich i Północnych realizowany poprzez szkoły i instytucje kultury (MEN, MKiDN, MRiRW, NIKiDW, Sieć Ziem Zachodnich i Północnych)
- stworzenie filmu lub serialu o wrastaniu i odkrywaniu wielokulturowego, a w znacznym stopniu polskiego zastanego i przeniesionego dziedzictwa kulturowego na Ziemiach Zachodnich i Północnych (TVP)
- Partnerstwo rządu, samorządu terytorialnego, Kościoła katolickiego i innych wyznań oraz organizacji społecznych, rolników i przedsiębiorców, zgodnie z zasadą pomocniczości. Skuteczna informacja, promocja i koordynacja działań sektorowych. Sekretariat koordynacyjny planu dla Polski północno zachodniej w Koszalinie lub Pile

Energetyka i media

- Modernizacja sieci przesyłowych i dystrybucyjnych prądu elektrycznego oraz rozproszona energetyka z wykorzystaniem OZE (spółki energetyczne, MK)
- Tworzenie w oparciu o lokalne zasoby spółdzielni energetycznych (KOWR, MRiRW)
- Modernizacja sieci wodociągowych, kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków (MI)
- Wykorzystanie potencjału krajowych inwestycji w sieci i zbiorniki gazu dla rozwoju gospodarczego (MR, MFiPR i MK, Gaz System)

Komunikacja

- Stworzenie drogowego kręgosłupa komunikacyjnego Polski północno-zachodniej: S-11 z Koszalina do Piły i dalej do Poznania oraz S-10 ze Szczecina do Piły i dalej do Bydgoszczy i

1. Gdańsk, Powiśle i Warmia utracone w I i II rozbiórce (Gdańsk) a odzyskane w 1945 r.
2. Prusy Książęce wcześniej Prusy Zakonne (w tym Mazury) – lenno Korony w latach 1466-1657 z silnym osadnictwem z Mazowsza,
3. Prałatura pilska, czyli przechowane w „pamięci kościelnej” ziemie I Rzeczypospolitej utracone w I lub II rozbiórce, ziemie Pomorza i Wielkopolski, odzyskane w 1945 r. (ze szczególnym przypadkiem Lęborka i Bytowa oraz Czaplinka i Starego Drawska)
4. Pomorze Zachodnie i ziemia lubuska znajdujące się poza Polską odpowiednio od (XII i XII w., na Pomorzu Zachodnim Księstwa Pomorskie do 1637 r.)
5. Śląsk z polską częścią Łużyc (obecne ziemie łużyckie należały do Polski na początku XI w., natomiast Śląsk do XIV w. a niektóre księstwa piastowskie trwały do wieku XVII, od 1335 do 1526 we władaniu Królestwa Czech (w tym ostatnie ok. pół wieku pod władzą Jagiellonów) a następnie pod władzą austriackich Habsburgów do 1740, a następnie w wyniku agresji Prus, włączone do Królestwa Prus a następnie Niemiec na 200 lat.

Torunia jako uzupełnienie budowanej S-6 ze Szczecina do Gdańska i S-3 ze Świnoujścia do Gorzowa Wlkp i dalej do Lubawki (PL/CZ) (MI i GDDKiA).

- Modernizacja linii kolejowych w Polsce ptn.-zach., m.in. Kołobrzeg – Piła – Poznań, Szczecin – Wałcz - Piła i dalej do Bydgoszczy, Świnoujście – Szczecin – Krzyż i dalej do Poznania, Piła – Krzyż - Gorzów Wlkp. – Kostrzyń n/Odrą, Szczecin – Koszalin – Słupsk – Gdynia oraz Runowo – Szczecinek - Słupsk wraz z węzłami przesiadkowymi i siecią lokalnej komunikacji (MI i PKP-PLK we współpracy z samorządami województw)
- Stworzenie zmodernizowanej sieci dróg rozchodzących się od zjazdów z dróg ekspresowych (MI we współpracy z samorządami)
- Rozwój transportu na żądanie działającego pomiędzy węzłami przesiadkowymi a miejsce zamieszkania.

Przygotowanie osiedli lub nowych miejscowości, w tym dla Polaków powracających do Polski z emigracji, wraz z akcją konsultacyjną i informacyjną – w tym „mieszkanie plus” (samorządy gmin przy wsparciu MR)

Sfinansowano przez Narodowy Instytut
Wolności – Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju Organizacji
Obywatelskich na lata 2018–2030

Projekt Think-Thank wyzwania dla rozwoju obszarów wiejskich jest finansowany przez Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków PROO na lata 2018-2030.

**FUTURE
CONCEPT**

www.crsg.pl
sekretariat@crsg.pl

tel: (91) 350 70 90
fax: (91) 350 70 91

NIP: 851-309-12-59,
REGON: 320681593

**Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego
Przedsiębiorstwo Społeczne sp. z o.o.**

ul Lwowska 3/1
71-020 Szczecin

Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum

XIII Wydział Gospodarczy

KRS: 0000331642